Utbildningsinspektion i Hissjö skola förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning 1
Underlag 1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet 2
Sammanfattande bedömning 2
Bedömning av utbildningsresultaten 3
Bedömning av verksamheten 4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen 7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten och besökt Hissjö skola den 3–4 oktober 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Hissjö skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Hissjö skola intervjuades rektorn, lärare och annan personal, företrädare för elevhälsan, grupper av elever i årskurs 2 och 6 samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i årskurs 1–6 och verksamheten i förskoleklass. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Hissjö skola	Antal elever
Skolbarnsomsorg	40
Förskoleklass	19
Grundskola	78

Hissjö skola ligger i ett villaområde med närhet till skog och landsbygd cirka 14 km nordväst om Umeå. Undervisningen bedrivs både i åldersblandade och åldershomogena grupper från förskoleklass till årskurs 6. Verksamheten finns dels i ett par nyare paviljonger och dels i en äldre skolbyggnad från 1950-talet i två plan med tre klassrum och två grupprum, personalrum, rum för träslöjd och matsal.

I anslutning till skolgården finns en mindre fotbollsplan och idrottshall. En närbelägen bygdegård används för undervisning i textilslöjd, musik samt hem- och konsumentkunskap. Skolan beskrivs av flera intervjuade som en ”liten byskola” och upplevs som lite trång, både ute och inne, men har också en närhet mellan elever och personal som motverkar känslor av anonymitet.

Den pedagogiska personalen är indelad i två arbetslag med ansvar för elever från förskoleklass till årskurs 3 respektive årskurs 4–6. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har inte inspekterats vid detta tillfälle men består av förskola, sju familjedaghem och en fritidsavdelning. Hissjö och Rödåsels skolor leds av samma rektor och ingår i Haga skolområde med en områdeschef direkt under skoldirektören i Umeå kommun.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Hissjö skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Som helhet fungerar verksamheten väl vid Hissjö skola. Eleverna blir sedda och trivs i skolan och utvecklar kunskaper enligt läroplanens mål på ett tillfredsställande sätt. Skolans arbete med normer och värderingar innehåller många olika inslag och är av god kvalitet.

Lärarna har god förmåga att undervisa och har uppskattade kontakter med hemmen. Vid behov erbjuds elever särskilt stöd i ett eller flera ämnen och skolan följer även elevernas sociala och emotionella utveckling. Det råder ett ömsesidigt förtroende mellan rektorn och personal.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har i samtliga ämnen för olika årskurser.
- Skolan behöver säkerställa att lärarnas gör likvärdiga bedömningar av hur väl eleverna når målen i alla ämnen.
- Elever som känner otrygghet behöver särskilt uppmärksammas på raster utomhus.

- Kvalitetsarbetet behöver bli mer systematiskt och vila på bättre analyser av förhållandet mellan mål, medel och resultat.
- Rektorn behöver stärkas som pedagogisk ledare och bli mer förtrogen med den dagliga verksamheten.
- Skolans lokaler och utemiljö behöver anpassas till det växande elevunderlaget.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, respektive för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper, utveckling och lärande

Eleverna vid Hissjö skola lär och utvecklas på ett tillfredsställande sätt i förhållande till de nationella målen. Förskoleklassen ger en god grund för fortsatt skolgång och resultat från nationella ämnesprov för årskurs 5 visar att eleverna, med få undantag, når målen i svenska, engelska och matematik. Resultaten förefaller att ha förbättrats över tid, till pojkarnas fördel, men det ringa elevantalet, med endast 10–20 elever per årskurs, gör att statistiska jämförelser måste tolkas försiktigt.

I hela kommunen nådde 95 procent av flickorna respektive 86 procent av pojkarna i årskurs 5 målen i svenska vårterminen 2004. I matematik var motsvarande andelar 88 procent respektive 89 procent och i engelska 93 procent respektive 91 procent. Vid Hissjö skola nådde samtliga pojkar i årskurs 5 målen i både svenska, matematik och engelska vårterminen 2005, hälften eller fler t.o.m. väl. För flickor är resultaten något lägre: 86 procent nådde målen i svenska och matematik, 71 procent nådde målen i engelska.

Skolan följer även elevernas lärande i svenska och matematik genom andra diagnoser från 5 års ålder upp till årskurs 6. Inspektörerna har dock inte funnit någon klar redovisning av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen för övriga ämnen. Elever och föräldrar har oftast kännedom om de kortsiktiga målen för arbetet, men kan bli bättre orienterade om utbildningens långsiktiga mål i samtliga ämnen.

Några enstaka elever går ett extra år vilket också påverkar helhetsbilden av skolans resultat. Personalen har inte analyserat dessa förhållanden närmare eller eventuella skillnader i resultaten över tid, ej heller mellan flickor och pojkar.

Normer och värden

De flesta elever trivs och känner sig trygga i skolan men både enkätsvar och intervjuer visar på enstaka undantag. Föräldrar och lärare beskriver hur eleverna växer med ansvar och utvecklas socialt. Inspektörerna har funnit goda exempel på samarbete mellan elever, i såväl samma ålder som i olika åldrar, både under raster och lektioner.

Det förefaller också som om skolans arbete med normer och värden gett en positiv utveckling över tid. Vissa elever uttrycker att de har högre ambitioner än tidigare elever beträffande gott kamratskap och etiskt förhållningssätt. Likväl

måste skolan uppmärksamma alla tendenser till trakasserier, även om dessa är av ringa omfattning och stämningen verkar lugn och trivsam.

Sammanfattning

Resultaten avseende elevernas kunskaper och sociala utveckling är i linje med läroplanens mål. Skolan bör följa upp och analysera resultaten över tid och effekter av olika insatser och förhållanden. Skolan bör också klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har i alla ämnen och årskurser och redovisa elevens utveckling i förhållande till dessa. De flesta elever känner trygghet och trivs på skolan, men undantag finns som bör uppmärksammas.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Arbetet i förskoleklassen visar på en målmedveten verksamhet och eleverna ges därefter ett allt större ansvar för lärande och arbetsformer efter ålder och mognad. Elever i årskurs 2 hade t.ex. föreslagit en temadag i matematik som senare beslutades av elevrådet. Elever i årskurs 6 fungerar som ledare vid ”startskottet”, de fyra dagar i veckan som inleds med 20 minuter fysisk aktivitet och olika lekar för alla elever i årskurs 2–6. Detta ger möjlighet till både rörelse och social träning efter elevernas egna val.

Några goda exempel på skolans arbete med demokrati, normer och värderingar är elevråd, klassråd, faddersystem och kamratstödjare, lägerdagar med samarbete som tema och ”etiska samtal”, både schemalagt och spontant vid behov, om förhållningssätt och olika sätt att hantera känslor, som t.ex. avundsjuka. De flesta elever och föräldrar känner till att skolan har ordningsregler och ett handlingsprogram mot kränkande behandling, men har inte deltagit aktivt i själva utarbetandet. Det finns tydliga rutiner vid misstänkt mobbning men det har inte funnits behov av att använda dem, varför skolan inte heller vet hur handlingsprogrammet fungerar i praktiken. Detta kan i sig tyda på en god verksamhet men inspektörerna har också funnit enstaka exempel på att barn i yngre åldrar kan uppleva en viss otrygghet under raster.

Skolverket vill uppmärksamma skolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Vid inspektionstillfället hade Hissjö skola ett handlingsprogram mot kränkande behandling i enlighet med Lpo 94. Inspektörerna förutsätter att skolan beaktar alla former av kränkande behandling i sitt fortsatta arbete.

Föräldrarna uppskattar den goda informationen genom e-post, veckoblad och muntliga kontakter med lärarna och har också fått information av rektorn i olika frågor som t.ex. resursfördelningen. Rektorn sitter även med i flera olika grupper såsom budgetgrupp, Hem och skola, socialt nätverk, föräldramöten och är anträffbar enligt skolans hemsida. Föräldrarna saknar dock återkoppling på hur väl barnen når de nationella målen i samtliga ämnen liksom skolans resultat och kvalitet i sin helhet och skulle gärna se en ännu bättre kommunikation med skolledningen.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Skolans organisation är ny sedan läsåret 2005/06 och har bl.a. medfört att årskurs 2 är delad så att ungefär hälften av eleverna tillhör klass 1–2 medan den andra hälften tillhör klass 2–3. En viss del av undervisningen i årskurs 2 bedrivs dock i hela gruppen. Delningen beror på elevunderlag, lokaler och ekonomi snarare än någon pedagogisk idé. Elever och föräldrar har blandade synpunkter på detta och lärarna ser både för- och nackdelar men skall utvärdera effekterna under detta läsår.

Några föräldrar känner oro för vissa ”kunskapsluckor” på grund av åldersblandad undervisning medan andra ser fördelar med detta arbetssätt. Elevernas trygghet kan också påverkas av byten mellan olika grupper i brist på långsiktig planering.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Lärarna har prioriterat arbetet med att lokalt bearbeta och konkretisera kursplanerna för svenska, engelska och matematik, men har för avsikt att utveckla planer även för övriga ämnen. Vissa resultat fås från nationella och kommunala diagnoser och flera lärare kan bedöma samma elev på den egna skolan. Sedan läsåret 2004/05 följer man också varje elev i en individuell utvecklingsplan (IUP) som används i terminsvisa utvecklingssamtal. Inspektörerna har dock inte funnit något systematiskt arbete för att säkerställa att lärarnas bedömningar överensstämmer med de nationella kursplanerna i samtliga ämnen. Uppföljning och utvärdering av elevernas utveckling mot läroplanens mål att sträva mot verkar också saknas.

På skolnivå finns däremot rutiner för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. Ett par gånger per termin och klass deltar rektorn, klasslärare, speciallärare och skolsköterska i klasskonferensen ”Hulda”, med särskilt fokus på elevvårdande insatser för att ”omhulda” eleven. Vid större behov hålls elevvårdskonferenser. I dessa fora diskuteras elevens sociala utveckling och behov av individuell anpassning och stöd.

Speciallärarен, som delar sin tid mellan Hissjö och Rödåsels skolor, har upprättat ett handlingsprogram för att upptäcka elever i läs-, skriv- eller matematiksvårigheter och ansvarar också för upprättande av åtgärdsprogram. Stöd till elever ges mestadels enskilt hos speciallärarен och inte i ordinarie undervisningssituationer, men gemensamma diskussioner mellan speciallärare, rektorn och lärare om förbättringar av lärandemiljön förekommer också.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Skolans kvalitetsredovisning är nära kopplad till den lokala arbetsplanen och följer även anvisningar från Umeå kommun. Olika områden sätts i fokus för förbättringar av personalen gemensamt. Det framgår dock inte i kvalitetsredovisningen vilka underlag och analyser som ligger bakom vidtagna åtgärder. Det är också oklart för inspektörerna hur kvalitetsredovisningen används för att förbättra elevernas resultat eller hur den påverkar den årliga revideringen av den lokala arbetsplanen.

Kvalitetsredovisningen vänder sig till såväl elever och föräldrar som politiker och tjänstemän, men verkar inte vara känd bland föräldrarna som snarare hänvisar till olika ”rykten” än till faktaunderbyggda slutsatser. Inspektörerna bedömer att djupare analyser och större delaktighet från elever och föräldrar skulle kunna ge säkrare bedömningar och ett bättre system för kvalitetssäkring och förbättringsarbete.

Skolledning och intern kommunikation

Skolans rektor ansvarar för Hissjö och Rödåsels skolor liksom skolbarnsomsorgen samt familjedaghem och förskola. Det finns administrativt stöd centralt inom Haga skolområde men rektorn upplever inte att denna lösning underlättar det dagliga arbetet. I stället har man på Hissjö skola försökt skapa ett visst lokalt komplement. Inspektörernas intryck är att olika arbetsplatser i kombination med olika ledningsmöten i Umeå kan vara splittrande och medföra en stor arbetsbelastning.

Personalen upplever inte att rektorn driver någon pedagogisk huvudfråga men att hon uppmuntrar kompetensutveckling och stöder olika initiativ ekonomiskt. Det är emellertid rektorn som har initierat arbetet med värdegrund och arbetsmiljö och även inbjudit till ett kortare samarbete mellan lärarna i hennes båda skolor, såsom studiebesök och auskultationer. Inspektörerna finner också många exempel på rektorns arbete med olika frågor som individuella utvecklingsplaner, jämställdhetsplan, skolans organisation och arbetslag, handlingsprogram mot kränkande behandling och lektionernas start och slut.

Rektorn har stort förtroende för sin personal och överlåter ansvaret för den dagliga verksamheten åt arbetslagen men deltar ibland själv i vissa elevaktiviteter. Kontakten med personalen bedöms vara god men kan förbättras med de äldre eleverna och föräldrar.

Inspektörerna bedömer att Hissjö skola har en fungerande ledning, men att rektorn kan stärkas i sitt pedagogiska ledarskap. Det goda förtroendet mellan rektorn och personal får inte komma i konflikt med rektorns yttersta ansvar för att hålla sig väl förtrogen med det dagliga arbetet och särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Det är t.ex. oklart hur kompetensutvecklingen planeras och baseras på analyser av verksamhetens behov.

Sammanfattning

Skolans arbete med värdegrund fungerar väl men elever som upplever otrygghet måste uppmärksammas särskilt. Skolans arbete med utvärdering bör fördjupas så att lärarnas bedömningar av elevernas utveckling mot läroplanens mål överensstämmer med de nationella målen. Skolans kvalitetsarbete behöver bli mer systematiskt med bättre analyser av förhållandet mellan mål, medel och resultat. Rektorn behöver stärkas i sin roll som pedagogisk ledare.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till en likvärdig utbildning

Genom samverkan med andra skolor ger Hissjö skola ett allsidigt utbud av ämnen. Skolan erbjuder språkval i svenska/engelska, tyska, franska och spanska i samarbete med Hagaskolan i Umeå. Även simundervisning ordnas genom resor till Umeå.

Tre elever får modersmålsundervisning på finska av en lärare från Hedlundaskolan som besöker Hissjö, vilket uppges fungera väl. Hem- och konsumentkunskap och textilslöjd ges i den närbelägna bygdegården, musikundervisningen kompletteras med bland annat kulturupplevelser och evenemang i Umeå.

Hissjö skola följer samma timplan som Haga skolområde, men det är oklart vilken undervisningstid eleverna faktiskt får vid Hissjö skola i olika ämnen då skolans organisation förändras och eleverna går i olika åldersblandade grupper.

Personalresurserna

I personalen ingår totalt ingår 10 personer, varav 9 lärare fördelade på två arbetslag med ansvar för förskoleklass till årskurs 3 respektive årskurs 4–6. Detta motsvarar drygt 6 heltidstjänster för lärare på 97 elever vilket ger visst fog för en uppfattning som mött inspektörerna att ”få personer måste klara av mycket”. Arbetslagen har inga arbetslagsledare men samverkar med varandra och med speciallärarен.

Lärarna beskrivs som ”skolans styrka” med stort förtroende hos föräldrar och rektorn för sitt goda arbete. De flesta har adekvat utbildning avsedd för den undervisning de bedriver och uppskattas av eleverna. Rektorn ger uttryck för att de två arbetslagen har något olika tänkande om undervisningen, vilket skulle kunna utveckla skolan om det togs tillvara på ett professionellt sätt.

Rektorn har genomgått statlig rektorsutbildning. Skolan har tillgång till speciallärare på halvtid. Skolsköterska finns enstaka dag i veckan men har ingen öppen mottagning. Genom kommunens resursteam finns tillgång till olika specialkompetenser. En talpedagog träffar ibland elever enskilt och handleder även personal.

Kompetensutvecklingen

Inspektörerna bedömer att skolan har fått flera värdefulla impulser från olika håll vilket bidragit till kompetensutveckling, men någon systematisk plan för detta baserad på analyser av skolans behov finns inte. Hissjö och Rödåsel skolor har gemensam kompetensutvecklingsplan, men det är oklart om detta beror på att behoven har bedömts lika.

Ny personal har t.ex. fört med sig nya tankar och idéer som verkar ha stimulerat de pedagogiska diskussionerna. Vid inspektionstillfället går några lärare en kurs gemensamt om läs-, skriv- och språkutveckling i de tidigare skolåren, vilket redan uppges ha gett effekter på undervisning och samarbete. Ett tidigare utbyte med Rödåsel skola och auskultationer hos varandra verkar ha varit mycket

givande för båda skolorna. Rektorn har inom ramen för sin rektorsutbildning studerat kompetensutveckling och vardagslärande.

Personalen upplever stöd av rektorn i sin vilja till kompetensutveckling men inspektörerna har inte kunna bedöma vilka prioriteringar som ligger till grund för de insatser som faktiskt gjorts. Med dessa erfarenheter och skolans ekonomiska förutsättningar borde det emellertid finnas goda möjligheter att planera lärarnas kompetensutveckling både individuellt och så att det blir ett strategiskt led i ett systematiskt kvalitetsarbete. Ett utökat samarbete mellan lärare både inom den egna skolan och med andra skolor (t.ex. Rödåsel skola med samma rektor) skulle också kunna vara ett sätt att ta tillvara och utveckla lärarnas kompetens.

Materiella resurser

Det växande elevunderlaget skapar viss trängsel i skolan. Eleverna har tillgång till böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel, men inspektörerna noterade vid flera tillfällen att det tog tid för eleverna att hämta material från andra lokaler under lektionerna. Skolan har ej tillgång till eget bibliotek men får besök av bokbuss varje vecka. I en närbelägen bygdegård får eleverna undervisning i textilslöjd och musik liksom hem- och konsumentkunskap.

Skolan har tillgång till datorkapacitet i form av s.k. tunna klienter kopplade till kommunens nätverk. Detta underlättar service och uppgradering av programvara men gör också skolan beroende av centralt fattade beslut. I vissa fall upplevs denna lösning som ett direkt hinder för lärarnas egen utveckling av verksamheten. Verksamhetens behov behöver analyseras så att eleverna kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande i enlighet med läroplanen.

Skolgården upplevs liten och trång och har en liten fotbollsplan och två paviljonger för förskolan respektive förskoleklass, klass 1–2 och fritidsavdelning. Dels kan detta skapa risker vid lek och bollsporter och dels finns utrymmen som kan vara svåra att överblicka, vilket påverkar elevernas säkerhet och trygghet under raster.

Ett allvarligt problem är också att en väg med tung trafik, ofta i hög hastighet, skär genom skolområdet. Detta innebär betydande risker eftersom flera elever dagligen måste passera vägen vid mer än ett tillfälle. Parkering av cyklar sker t.ex. på motsatt sida av vägen som skolan. Det är angeläget att trafiksäkerheten förbättras snarast möjligt för att undvika olyckstillbud.

Sammanfattning

Eleverna vid Hissjö skola har bra tillgång till undervisning, men skolmiljön bör förbättras så att pedagogiskt motiverade val av undervisningsgrupper kan göras. Alla elever måste också få känna trygghet på raster och lektioner både inomhus och utomhus. Trafiksäkerheten bör också åtgärdas.

Skolan bör utvärdera effekterna av de olika undervisningsgrupper som förekommer och klargöra hur eleverna garanteras den undervisningstid de har rätt till enligt skollagen. Personalen har god kompetens, men antalet lärare är få jämfört med kommunens övriga skolor. Kompetensutvecklingen kan kopplas tydligare till ett systematiskt förbättringsarbete i förhållande till skolans behov på kort och lång sikt.

Datum	Ort
2006-06-12	Umeå

Per-Daniel Liljegren
Lena Ålander